

DE VERBORGENHEID DER LAATSTE TIJDEN

De laatste bekering der Volken

Preek over Romeinen 11:25 en 26a

door

Petrus Curtenius

Predikant te Amsterdam

1716-1789

PETRUS CURTENIUS

Petrus Curtenius werd in 1716 in Amsterdam geboren. Hij bezocht de Latijnse school, en het Atheneum in zijn geboortestad. Hij studeerde theologie in Leiden en werd kandidaat in 1739.

Dursterdam begeerde hem als leraar en zo deed hij in hetzelfde jaar intrede in zijn eerste gemeente.

Reeds in 1741 vertrok hij naar Deventer en mocht daar met zegen arbeiden.

De gemeente van Gouda beriep hem, welk beroep hij aannam en zo ging hij in 1746 uit Overijssel naar Holland.

In 1754 werd hij benoemd als hoogleraar aan het Atheneum in zijn geboortestad, welke benoeming hij aanvaardde. Het duurde niet lang of ook de kerkelijke gemeente begeerde hem als leraar en zo vestigde hij zich voorgoed in Amsterdam, totdat de Koning van de kerk hem in 1789 opnam in Zijn heerlijkheid.

Curtenius was een welsprekend redenaar en een goed docent. Onder zijn geestelijke nalatenschap wordt gerekend:

Leerredenen over den Heidelbergse Catechismus; 4 delen, Leiden, 1740.

Intrede en Afscheid te Gouda, gedaan over 1 Kor. 10:14-16 en Gal. 6:16 & Inwyings-rede over het Godlyk Bybelboek te Amsterdam, Amsterdam, 1755.

Der Ephezere Geluk, 8 kerkredenen over Efeze 1, Amsterdam, 1770.

Mozes' Testament en Lied, 24 verhandelingen, Amsterdam 1755.

Mozes' laatste dagen, dood en begraavenis, Amsterdam, 1762.

Deze preek is overgenomen uit: *De zwaarste plaatsen der brieven van Paulus*, 4 delen, Amsterdam 1766-1777. Deel I, blz. 619.

DE VERBORGENHEID DER LAATSTE TIJDEN

DE BEKERING DER JODEN

Want ik wil niet, broeders, dat u deze verborgenheid onbekend zij (opdat gij niet wijs zijt bij uzelf), dat de verharding voor een deel over Israël gekomen is, totdat de volheid der heidenen zal ingegaan zijn. En alzo zal geheel Israël zalig worden. Romeinen 11:25 en 26a.

De apostel Paulus zag in de toekomst, dat de *kerk van Rome* zichzelf óók eenmaal zou verheffen, evenals de *Joodse werkheiligen* dit deden, door de waan van eigengerechtigheid. Daarom heeft hij haar vooraf willen waarschuwen, dat zij in dit geval ook, *evenals de Joden, verworpen zal worden*. Dit zegt hij duidelijk in het 22ste vers van ons teksthooftstuk. In elk geval hadden zij, die uit de heidenen waren, geen reden om zich, vanwege hun aanneming, boven de Joden te verheffen. God had de Joden niet geheel verstoten. Dat blijkt:

1. Reeds uit de tegenwoordige tijd uit het overblijfsel naar de *verkiezing der genade*, die Hij in de aanvang van het Evangelie heeft willen behouden, ofschoon het grootste aantal tot *verharding was gesteld* (vers 1 tot 10).
2. Daarna toont hij dit uit het doel van de roeping der heidenen, wat reeds geschied was. Om in vervolg van tijd *zelfs het verharde volk tot jaloersheid te verwekken en opdat daarna de aanneming van de volheid der Joden tot nog meerdere verrijking van de wereld mocht strekken*, vers 11 tot 15.
3. Verder was het een blijk dat God hen niet zou verstoten, dat zij geworteld waren in hun vaders, waarmee God weleer *Zijn verbond* had opgericht. Die worden hier als eerstelingen aangemerkt, als een bewijs, dat de Israëlieten, uit hen voortgesproten, ook nog eens als een *heilig deeg en als heilige takken* openbaar zouden komen, vers 16 tot 22.
4. Dit zinnebeeld dient ook om de mogelijkheid aan te wijzen, ja de waarschijnlijkheid, van de *wederinenting van die takken, hoewel zij thans waren afgebroken*, vers 23 en 24.
5. En dit is niet alleen waarschijnlijk, maar de apostel verklaart met ronde woorden, dat dit zeker zou geschieden, zoals hij laat horen in onze tekst:

"Want ik wil niet, broeders, dat u deze verborgenheid onbekend zij (opdat gij niet wijs zijt bij uzelf), dat de verharding voor een deel over Israël gekomen is, totdat de volheid der heidenen zal ingegaan zijn. En alzo zal geheel Israël zalig worden."

Deze woorden stellen ons voor ogen: *het lot en deel van Israël tot op het laatste der dagen, wanneer de Heere Zich over hen, zowel als over de overige heidenen, weer zal ontfermen.*

Ongetwijfeld is dit een zwaar stuk, daar Paulus het *een verborgenheid* noemt. En daarom moet ons ook deze verborgenheid niet onbekend zijn, als een zaak van het allergrootst gewicht en van onwaardeerbaar nut voor de kerk. Wat de apostel duidelijk genoeg te

kennen geeft, dat dit de betrachtning van christenen tot op het einde der eeuwen zou moeten blijven. Nu, tot onderscheiden kennis van zaken, zullen wij:

- I. *Eerst beschouwen de waarheden zelf, die hier door Paulus wordt voorgesteld, namelijk "dat de verharding voor een deel over Israël gekomen is, totdat de volheid der heidenen zal ingegaan zijn; en alzo zal geheel Israël zalig worden."*
- II. *En dan het doeleinde waartoe gij dit bijbrengt: "Broeders", zegt hij, "ik wil niet dat u deze verborgenheid onbekend zij, opdat gij niet wijs zijt bij uzelfen." Hetgeen dan tevoren meer bedekt en onder gelijkenissen was voorgesteld, noemt de apostel nu helder. Hij baant er de weg toe, als hij begint te zeggen: "Dat de verharding voor een deel over Israël gekomen is."*

I.

- Onder Israël heeft men de eigenlijke nakomelingschap van vader Jakob te verstaan, wat blijkt uit het hele verloop van ons teksthoofdstuk. Paulus brengt daartoe zijn afkomst naar het vlees, vers 1, 14.
- Dit was het Israël waarvan de profeet Elia tot de Heere sprak, volgens de aanhaling vers 2-4.
- En wij kunnen er te minder aan twifelen, om de gedurige tegenstelling die er in dit hoofdstuk, vers 11-26 tussen Israël en de heidenen gemaakt wordt.

Nu, over dit Israël is de verharding voor een deel gekomen. Het Griekse woord *poroosis* zegt eigenlijk: *ongevoelig worden, vereelten*, zoals bijvoorbeeld bij handen en voeten. Zo wordt hier gesproken over het vereelten van het hart van de mens, als men geen smaak heeft in de goederen des heils, die hem worden aangeboden, wanneer men zich daartegen aankant en zich door geen middelen wil laten overtuigen. Zo komt het ook voor in Markus 3:5; 6:52; 8:17. Joh. 12:40; 2 Kor. 3:14; Ef. 4:18.

Het is inmiddels duidelijk genoeg uit het vers 7, 20, 30-32, dat de apostel hier onder de verharding van Israël verstaat het hardnekkig ongeloof en de moedwillige ongehoorzaamheid van de Joden, waardoor zij geen acht hebben willen slaan op de prediking van het Evangelie. Zij zijn daardoor niet bewogen geworden, maar hebben zich integendeel daartegen verhard en de waarheid, die in Christus is, halsstarrig verworpen. Zo lezen wij uitdrukkelijk, *dat hun zinnen verhard zijn geworden, want tot de huidige dag toe, wanneer Mozes gelezen wordt* (en zo is het ook nog in deze tijd), *ligt een deksel op hun aangezicht*, 2 Kor. 3:14 en 15.

Hoe is deze verharding over Israël gekomen? Ik antwoord: door een rechtvaardige straf van God, Die hen, om het versmiden van de middelen der genade, aan het oordeel der verharding heeft overgegeven. Hun ogen zijn gesloten, hun oren verzaamd en hun hart is vet of dik gemaakt, om niet te zien met hun ogen, niet te horen met hun oren en niet te verstaan met hun hart. Daarom konden zij niet geloven. Jesaja had gezegd: *"Hij heeft hun ogen verblind en hun harten verhard, opdat zij met de ogen niet zien, noch met het hart verstaan en zij bekeerd worden en Ik hen geneze."*

Zó verklaart Johannes het in zijn Evangelie, hoofdstuk 12:39, 40, uit Jesaja 6: 9,10. Vergelijk Ezech. 12:2; Zach.7:39; Matth. 13-13-15; Hand. 28:25-27. De apostel zegt in ons teksthofdstuk: *"De uitverkorenen hebben het verkregen en de anderen zijn verhard geworden, gelijk geschreven is: God heeft hun gegeven een geest des diepen slaaps, ogen om niet te zien en oren om niet te horen tot op deze dag"* En David zegt in Ps. 69:23-29: *"Hun tafel worde tot een strik en tot een val en tot een aanstoot en tot een vergelding voor hen, dat hun ogen verduisterd worden om niet te zien."*

Wanneer het licht weggaat, volgt aanstonds duisternis. Dan loopt een mens groot gevaar om te vallen. Zo kon het niet anders, dat wanneer God het licht van Zijn Evangelie aan de Joden onttrok, zij moesten omzwerven in duisternis. Zo wordt hier het oordeel getekend naar het inwendige. Al eerder was het uitwendige oordeel genoemd: hun verbanning, verstoting, verwerping en afbreking; hfd. 9:3; 11:1, 2, 11, 12, 15, 17, 19, 20.

Nu voegt de apostel er een bepaling bij: de verharding is *voor een déél* over Israël gekomen. Het is de waarheid, als men zich houdt aan de Nederlandse vertaling, dat de verharding niet het gehele volk maar *een gedeelte* getroffen heeft. Paulus, ofschoon een Israëliet, was er zeker niet onder begrepen, als blijkt uit vers 1 en 2. Wij hebben ook reeds gehoord van een overblijfsel naar de verkiezing der genade, - in die tijd - waarover de verharding - omdat dit beste deel in Christus geloofde - niet was gekomen. Dezen waren als de eik en de haageik, in welke na de afwerping van de bladeren nog steunsel is; gelijk wanneer men most vindende in een bos druiven, die niet verderft, omdat er een zegen in is. Daaruit konden weer nieuwe vruchten uitspruiten, volgens Jes. 6 en 65. Zo sprak de apostel in vers 17 niet van *álle*, maar van *énige takken* die afgebroken zijn. Hierin lag geen grote verborgenheid, want de Romeinen wisten wel, dat een groot deel van de Joden verhard was. In vers 12 werd ook reeds gesproken over *hun vermindering*, een zaak waar niemand aan twijfelde.

Anderen hebben daarom opgemerkt, dat de spreekwijze "voor een deel" (Grieks: *apomerous*) soms ook zoveel wil zeggen als: *bij beurte of beurtelings*. Dit is te zien in 2 Kor. 1:14: *"Gij hebt ook ons ten dele, dat is op uw beurt, erkend, dat wij uw roem zijn, gelijk gij ook de onze zijt in de dag van de Heere Jezus."*

Zo kon nu de apostel ook willen zeggen, dat het oordeel, waarvan hij spreekt, bij verwisseling over Israël gekomen is. Dat wil zeggen: het oordeel heeft *éérst* gerust op de heidenen, die de Heere in voorgaande tijden liet wandelen in hun eigen wegen. Die hebben nu barmhartigheid verkregen door de ongehoorzaamheid van de Joden. Doch nu staat ook hen weer *op hun beurt* barmhartigheid te wachten, volgens vers 30 en 31.

Ja, waarlijk, dit was een *grote verborgenheid*, die in die tijd nog niet goed begrepen werd, dat de Joden zo bij *délen* en verscheiden wisselbeurten verhard zijn geworden, opdat de Heere hen ook naderhand *barmhartig* zou zijn.

Immers de verharding zal zelfs over het verharde deel *niet altijd* duren, maar totdat *de volheid der heidenen zal ingegaan zijn*. *"En alzo zal geheel Israël zalig worden."*

Heidenen zijn hier al de andere volken buiten de Joden. Maar het is belangrijker wat wij onder de *vólheid van de heidenen* moeten verstaan.

Sommigen vatten het Griekse woord *plerooma* op in de betekenis van een supplement of aanvulling. Iets, dat totnogtoe aan een zaak ontbreekt en dat daarom bij die zaak gevoegd moet worden om die geheel te vervullen. Zo wordt het gebruikt in Matth. 9:16: "Ook zet niemand een lap ongevold laken op een oud kleed, want die aangezette lap (in het Grieks: to plerooma autoo, dat aanvulsel) scheurt af van het kleed en er wordt een erger scheur." Deze betekenis zou inderdaad niet slecht passen op de heidenen met betrekking tot de ware kerk, want de algemene christelijke kerk moest bestaan zowel uit heidenen als uit Joden. Hierom was het niet voldoende, dat zij eerst alleen werd vergaderd uit de Joden, maar de heidenen moesten er bijkomen tot vervulling. Daardoor zou de kerk pas haar volkomenheid ontvangen. Tegelijk ook zou aangevuld worden wat er te kort schoot door het afhouden van de takken aan de olijfboom van het Jodendom.

Maar mij dunkt, indien men het woord in deze betekenis moest opvatten, dan had het veel beter een *vervulling* van de kerk, of een vervulling van Gods volk, de Joden, die er echter hier van onderscheiden worden, dan "een vervulling van de heidenen" genoemd kunnen zijn.

Ik vind geen reden, waarom wij ons niet zouden houden aan het gewone gebruik van dit woord "volheid", zoals dat ook staat in vers 12. En dan kan *de volheid der heidenen* hier niets anders betekenen dan *het volle getal*, of *het ganse lichaam* der heidenen. Daaraan ontbraken er tot nu toe zeer velen, die de prediking van het Evangelie nooit hadden gehoord. Dat getal moest eens komen tot zijn volheid. Het wordt vervuld door bekeerde heidenen uit al de delen van de gehele wereld, zodat er dan nergens meer een land of volk zal zijn, tot welke het Koninkrijk van God niet gekomen is. Het getal van allen, die ooit uit de heidenen geloven zullen, zal dan geheel volgemaakt zijn. Zo komt de spreekwijze van onze tekst ten volle overeen met hetgeen Jakob zei van Efraïm: "Zijn zaad zal een volle menigte van volkeren worden", Gen. 48:19. De Griekse taalgeleerden van het Oude Testament gebruiken dit woord ook om 'de volheid der zee' uit te drukken, in 1 Kron. 16:32, Psalm 96:11 en 98:7. In het profetisch woord is dit doorgaans een zinnebeeld van het heidendom. Men vindt dit verklaard in Jes. 60:4: "De menigte der zee zal tot U gekeerd worden, het heir der heidenen zal tot U komen." Ja, het wordt genoemd de volheid der heidenen, omdat dit werk pas dan te verwachten was, wanneer de tijden der heidenen vervuld zouden zijn, Lukas 21:24. "Alsdan zal de aarde vol zijn van kennis des Heeren, gelijk de wateren de bodem der zee bedekken", Jes. 11:9. Het zal dan zijn, wanneer de Messias, die als een steen afgehouden is van de berg van 't Jodendom, bij 't vernietigen van al de koninkrijken der wereld, Zelf zal worden tot zulk een grote berg, die de gehele aarde vervult, Dan. 2.

Dit zal nog nader blijken uit hetgeen Paulus ervan getuigt, namelijk, dat de volheid der heidenen *zal ingegaan zijn*.

Ieder ziet dat men *het ingaan* van de heidenen moet verstaan als de ingang in Gods Rijk, of tot de kerk van Christus, dat is het Huis van de levende God. (1 Tim. 3:15) De heidenen zijn "van nature buiten Christus, vervreemd van het burgerschap Israëls, vreemdelingen van de verbonden der belofte, geen hoop hebbende en zonder God in de

wereld." (Ef. 2:12) Daarom kunnen zij tot Gods volk niet behoren, of zij moeten uitgaan van het rijk der duisternis en ingaan in Gods heiligdom. Dit geschiedt door een oprechte belijdenis van de christelijke leer, door het geloof in de Messias en door een gehoorzame onderwerping aan Christus, die het Hoofd van de kerk is. De Heiland zegt: "Ik ben de deur; zo iemand door Mij ingaat, die zal behouden worden; en hij zal ingaan en uitgaan en weide vinden," (Joh. 10). Hij heeft ook verklaard: "Zo iemand niet wedergeboren wordt uit water en Geest, hij kan in het Koninkrijk Gods niet ingaan," (Joh. 3).

Dit is trouwens altijd de weg geweest, waarlangs allerlei soort van volken werden toegedaan tot de Gemeente van het Nieuwe Testament. Zij werden niet alleen uitwendig bij de kerk gevoegd, maar ook inwendig door de Heere Zelf tot leden van Christus' verborgen lichaam aangenomen. "Zij worden geleid met alle blijdschap en verheuging; zij zullen ook eens ingaan in des Konings paleis," (Ps. 45:16).

Dit zou waar worden *van de volheid der heidenen*. Allen zouden zij dan tot de gemeenschap van de ware kerk toevloeien en deel hebben aan haar voorrechten.

1. Nu was er nog maar een klein getal, in vergelijking met de overigen, toegebracht. Want ofschoon de heidenen ook van de apostelen het Woord van 't Evangelie hebben mogen horen en dit Evangelie niet meer onder de Joden alleen, maar in de hele wereld gepredikt is, nochtans werd het getal der heidenen niet vol gemaakt. De leerlingen van Jezus konden in hun korte leeftijd niet alle plaatsen bezoeken, ook al omdat een groot deel van de wereld toen niet bekend was.
2. Zelfs is de volheid der heidenen nog niet ingegaan in deze tegenwoordige tijd. In het oosten ligt ze nog onder de geweldige macht van de Mohammedanen. In het zuiden heerst de heilloze scepter van de nakomelingen van Cham. En wat is er ook in de Nieuwe Wereld, het uitgestrekte deel van Amerika, een dorre leegheid van christenen, gesteld tegen de miljoenen woeste volken die daar wonen en het geklank van het Evangelie nog nooit gehoord? Om nu niet te spreken van het grootste deel van Europa, wat door de Antichrist overheerst wordt. Ja, ook nadrukkelijk wordt gezegd in Openb. 15:8: "Niemand kon in de tempel *ingaan*, totdat de zeven plagen der zeven engelen geëindigd waren."
3. *Daarom verwachten wij in de toekomst die gelukkige tijden, dat het Evangelie der zaligheid zal verkondigd worden in de hele wereld en dat er dan niet één volk of landschap meer zal zijn op de ganse aarde, waaruit geen groter aantal mensen dan ooit tevoren zal worden opgewekt om zich te voegen tot de ware kerk, Gods wetten op zich te nemen en zich met de kerk in liefde te verenigen.* Dit vinden wij in Ps. 86: "Al de heidenen, Heere, die Gij gemaakt hebt, zullen komen en zullen zich voor Uw aanschijn nederbuigen en Uw Naam eren." Verder in Ps. 102: "Dat zal beschreven worden voor het navolgend geslacht en het volk, dat geschapen zal worden, zal de Heere loven: opdat men de Naam des Heeren vertelle te Sion en Zijn lof te Jeruzalem; wanneer de volken te zamen zullen vergaderd worden, ook de koninkrijken, om de Heere te dienen." Jesaja spreekt er van in hoofdstuk 11: "Want het zal geschieden ten zelve dage, dat de heidenen naar de wortel van Isai, die staan zal tot een banier der volken, zullen vragen en zijn rust zal heerlijk zijn." En in Jesaja 24: "Die zullen hun stemmen opheffen, zij zullen vrolijk zingen, vanwege de heerlijkheid des Heeren zullen zij juichen van de

zee af. Daarom eert de Heere in de valleien, in de eilanden der zee de Naam des Heeren des Gods van Israël. Van het uiterste einde der aarde zal men psalmen horen tot verheerlijking van de Rechtvaardige." Hoe duidelijk wordt in Jesaja 60 tot de kerk gezegd: "De heidenen zullen tot uw licht gaan en koningen tot de glans, die u is opgegaan. Heft uw ogen op rondom en ziet, alle die zijn vergaderd, zij komen tot u." Vervolgens: "Opdat men tot u inbrengt het heil der heidenen en hun koningen tot u geleid worden." Dit zijn allemaal uitdrukkingen, die te hoog, te sterk en te algemeen zijn, dan dat zij op een vroeger tijdperk kunnen gepast worden. En daarom: "Verblijdt u met Jeruzalem en verheugt u over haar, al haar liefhebbers; weest vrolijk over haar met vreugde, gij allen, die over haar treurig geweest zijt, opdat gij moogt zuigen en verzadigd worden van de borsten van haar vertroosting en u verlustigen met de glans van haar heerlijkheid. Want alzo zegt de Heere: Ziet, Ik zal de vrede over haar uitstrekken als een rivier en de heerlijkheid der heidenen als een overlopende beek. Dan zult gij lieden zuigen, gij zult op de zijden gedragen worden en op de knieën zeer vriendelijk getroeteld worden. Want het komt, dat Ik vergaderen zal alle heidenen en tongen en zij zullen komen en zij zullen Mijn heerlijkheid zien. En Ik zal een teken aan hen zetten en uit hen, die het ontkomen zullen zijn, zal Ik zenden tot de heidenen, naar Tarsis, Pul en Lud de boogschutters, naar Tubal en Javan, tot de ver gelegen eilanden, die Mijn gerucht niet gehoord, noch Mijn heerlijkheid gezien hebben; en zij zullen Mijn heerlijkheid onder de heidenen verkondigen. En zij zullen al uw broeders uit alle heidenen den Heere ten spijsoffer brengen, op paarden, op wagenen, op draagstoelen, op muilieren en op snelle lopers, naar Mijn heilige berg toe, naar Jeruzalem, zegt de Heere, gelijk als de kinderen Israëls het spijsoffer in een rein vat brengen ten huize des Heeren. En het zal geschieden, dat van de ene nieuwe maan tot de andere en van de ene sabbat tot de andere, alle vlees komen zal om aan te bidden voor Mijn aangezicht, zegt de Heere," Jes. 66.

Meer plaatsen zou ik kunnen bijbrengen, maar ik mag het overige besluiten in het gezang van Mozes, de dienstknecht van God en het gezang van het Lam: "Groot en wonderlijk zijn Uw werken, Heere, Gij almachtige God. Rechtvaardig en waarachtig zijn Uw wegen, Gij Koning der koningen. Wie zou U niet vrezen, Heere, en Uw Naam niet verheerlijken? Want Gij zijt alleen heilig, want alle volkeren zullen komen en voor U aanbidden."

Zó lang en ook niet langer, zal het oordeel op het gros van de Joden blijven rusten, want *de verharding is voor een deel over Israël gekomen, totdat de volheid der heidenen zal ingegaan zijn.* Het is zeker, dat hiermee de langdurigheid van Israëls verstokking wordt uitgedrukt. Evenwel, als die tijd zal vervuld zijn, dat de volheid der heidenen is ingegaan, dan zal de deur der genade ook weer voor de Joden worden ontsloten. De verharding van de Joden is namelijk geschied om der heidenen wil, opdat deze in hun plaats zouden worden aangenomen. Dit blijkt uit de verzen 11, 12 en 15, waar *de val van de Joden de zaligheid der heidenen, hun vermindering, de rijkdom en hun verwerping, de verzoening der wereld wordt genoemd.* Als dan dit doel zal bereikt zijn, zal de verharding over het Jodendom moeten ophouden en de Joden zullen daarvan ontheven worden, *opdat zij één volk zullen zijn in hun land, Zach. 14:9 en één enige Koning tot koning hebben, zie Ezech. 37:9.*

Zo moeten we verstaan wat Paulus zegt in 1 Thes. 2:16: *"De toorn is over hen gekomen tot het einde."* Dat wil zeggen: tot op het einde daartoe bepaald en daarmee zal dan ook die gramschap haar einde nemen.

"Ziet, een onweder des Heeren, een grimmigheid is uitgegaan, een aanhoudend onweder: het zal blijven op het hoofd der goddelozen. De hittigheid van des Heeren toorn zal zich niet afwenden, totdát Hij gedaan en totdát Hij daargesteld zal hebben de gedachten Zijns harten; in het laatste der dagen zult gij daarop letten. Terzelfder tijd, spreekt de Heere, zal Ik alle geslachten Israëls tot een God zijn en zij zullen Mij tot een volk zijn." Jerem. 30:23 en 24 en hoofdstuk 31:1.

Dit werd ook gezegd door Hanna in haar lofzang, als zij zei: *"totdat de onvruchtbare zeven zal gebaard hebben, is zij, die veel kinderen had, krachteloos geworden"*, 1 Sam. 2:5. Dit wordt ons ook verklaard door Micha, als hij zegt: *"Daarom zal Hij henlieden overgeven tot de tijd toe, dat zij die baren zal, gebaard hebbe"*, (dat is de vrije kerk van het Nieuwe Testament in tegenstelling tot de dienstbare Hagar). *"Doch dan zullen de overigen der broederen zich bekeren met de kinderen Israëls"*, Micha 5:2.

En op geen andere wijze heeft de Heiland Zich uitgedrukt bij Zijn afscheid van de Joden: *"Gij zult Mij van nu aan niet zien, totdat gij zeggen zult: Gezegend is Hij Die komt in de Naam des Heeren,"* Matth. 23:39.

Hier, in onze tekst wordt er nog als verklaring bijgevoegd: *"En alzo zal geheel Israël zalig worden."*

Verscheidene uitleggers verstaan hier onder "geheel Israël" de gehele kerk, of het Israël Gods naar de geest, uit Joden en heidenen samengevoegd.

1. Maar behalve dat men niet gemakkelijk een plaats uit het Nieuwe Testament zal aanwijzen, waar de naam "Israël" Gods kerk, met insluiting van de heidenen betekent;¹
2. zo was het voor de Romeinen ook geen verborgenheid, als de apostel hun bekend had willen maken, dat het gééstelijk Israël behouden moest worden. Dit werd in die tijd reeds vervuld en het was nooit door iemand, die zich christen noemde, ontkend.
3. Bovendien brengt Paulus de verborgenheid van onze tekst naar voren met het doel, dat de heidenen zich niet zouden beroemen boven de Joden. Als hij hier nu onder "Israël" ook de kerk uit de heidenen had bedoeld, dan had hij de heidenen daardoor zeker nog meer stof gegeven om zich te verheffen. Want dan zouden zij in de plaats van de afgebroken takken, door de verharding van het grootste deel van de Joden, zijn ingeënt. Neen, het moest juist strekken om hun hoogmoed te vernederen!
4. Verder moet opgemerkt worden, dat de naam Jakob in het slot van vers 26 ons alleen bepaalt bij Jakobs vleselijke nakomelingen, waarom zij in vers 28 *de beminden om der vaderen wil* worden genoemd.

Dat hier nu gesproken wordt van *gehéél* Israel, staat als tegenstelling tegenover dat deel, waarover de verharding was uitgesproken. Tot nu toe waren er nog maar weinigen geweest uit Israël, in vergelijking met de volle menigte van het volk, dat de zaligheid

¹ Zie de Godvruchtige Wilh. à Brakel in zijn Redelijke Godsdienst, deel 3, blz 112, 113. Vergelijk ook mijn Afscheid van Gouda, blz. 77-81.

verkregen had. De apostel verstaat dan onder geheel Israël hetzelfde, wat hij in vers 12 de volheid van de Joden heeft genoemd.

Dit gehele Israël zal zalig worden. Duidelijk staat dit tegenover de verharding, die voor een déél over Israël gekomen is. Dus kan het zalig worden van gans Israël niet anders betekenen, dan dat zij van het oordeel der verharding verlost zullen worden. Zij zullen overtuigd worden van de waarheid van het Evangelie, om zich aan Christus te onderwerpen door geloof en bekering. Dat zijn de twee voorwaarden van het verbond der genade, waaraan de belofte van de zaligheid is vastgehecht. "Wanneer het tot de Heere zal bekeerd zijn, wordt het deksel weggenomen", naar 2 Kor. 3:16. Ja, men moet eens horen met welk een ijver zij dit begeren zullen uit Ps. 85:5-9. "*Breng ons weder, o God onzes heils! en doe te niet Uw toornigheid over ons. Zult Gij eeuwiglijk tegen ons toornen? Zult Gij Uw toorn uitstrekken van geslacht tot geslacht? Zult Gij ons niet weder levend maken, opdat Uw volk zich in U verblijde? Toon ons Uw goedertierenheid, o Heere, en geef ons Uw heil.*"

Hiermee komt de bede overeen uit Jes. 63:15 tot 17: "*Zie van de hemel af, en aanschouw van Uw heilige en Uw heerlijke woning; waar zijn Uw ijver en Uw mogendheden, het gerommel Uws ingewands en Uwer barmhartigheden? Zij houden zich tegen mij in. Gij zift toch onze Vader, want Abraham weet van ons niet, en Israël kent ons niet; Gij, o Heere, zijt onze Vader, onze Verlosser van ouds af is uw Naam. Heere, waarom doet Gij ons van Uw wegen dwalen, waarom verstokt Gij ons hart, dat wij U niet vrezen? Keer weder om Uwer knechten wil, de stammen Uws erfdeels.*"

Maar is het ingaan van de volheid der heidenen nog niet vervuld, dan kunnen wij licht beseffen, dat het zalig worden, dat er op volgt, niet van een deel, maar van *geheel* Israël eerst in de toekomst te verwachten is. En hieraan mogen wij te meer geloof hechten, omdat de Joden het enige volk op de aardbodem zijn, dat na zoveel verstrooiing en ballingschap, als een *afgezonderde natie* staande blijft, zonder vermengd te worden met andere volken. Heeft de Heere hen tot hiertoe op zulk een wonderlijke wijze willen behouden, wat kunnen wij anders daaruit opmaken, of God moet met dit volk iets bijzonders vóórhebben. En gelijk men nu en dan sommigen uit hen ziet overkomen tot de gemeenschap van de ware kerk, zal God Zich dan ook niet eens op Zijn bepaalde tijd over het ganse volk ontfermen? De Goddelijke goedertierenheid en verdraagzaamheid leiden immers tot bekering, volgens Rom. 2:4. 'En wij moeten de lankmoedigheid van onze Heere voor zaligheid achten', naar de les van Petrus in 2 Petr. 3:15.

Wij worden in dit vertrouwen bevestigd door verscheidene gelijkkluidende uitspraken, waarvan de volkomen waarheid niet vóór de laatste dagen vervuld zullen zijn. Ik zal nu maar de klaarste, zekerste en voornaamste bijbrengen.

De eerste Schriftplaats vindt men in Deut. 4:30, waar uitdrukkelijk gezegd wordt, dat *de Israëlieten in het laatste der dagen tot de Heere hun God zullen wederkeren.*

De profeet Jesaja heeft óók voorzeggd in hoofdstuk 27:9, *dat Jakobs ongerechtigheid verzoend zal worden* en wel na het vervullen van zoveel heerlijke beloften, die reeds in de hoofdstukken 24, 25 en 26, met betrekking tot de laatste dagen gedaan zijn. Hetzelfde is te zien in hoofdstuk 29:22-24, waarin de Heere spreekt: "*Jakob zal niet meer beschaamd*

worden, zijn aangezicht zal niet meer bleek worden, want als hij zijn kinderen, het werk Mijner handen, zien zal in het midden van hem, zullen zij Mijn Naam heiligen; en zij zullen de Heilige Jakobs heiligen en de God van Israël vrezen. En die dwalende van geest zijn, zullen tot verstand komen en de murmureerders zullen de lering aannemen." Even tevoren, in vers 20, was reeds gezegd, dat de tiran een einde zal hebben en het met de spotter uit zal zijn en dat allen, die tot ongerechtigheid waken, uitgeroeid zullen zijn. Hieruit moeten wij besluiten, dat dit ziet op die tijd, wanneer al de vijanden van Gods kerk reeds zullen verdorven zijn. (Openb. 11:18) Tevoren was Jakob beschaamd geworden over zijn kinderen, namelijk in de tijd van de apostelen, die over hen hebben moeten klagen: "Wie heeft onze prediking geloofd en aan wie is de arm des Heeren geopenbaard?" Maar die schaamte zal ophouden, wanneer Jakobs verwachting ten laatste in zijn ganse zaad zal vervuld zijn.

Verder wordt de plaats uit Jes. 59:20 en van Jerem. 31:31 tot 34 door de apostel Paulus op de bekering van de Joden toegepast in het tweede lid van ons 26ste en 27ste vers.

Doe hier bij Jer. 31:6, 7, 9; Ezech. 16:60-63 en Ezech. 36:24-38.

Wanneer wij verder het 15de vers van ons teksthoofdstuk vergelijken met Ezech. 37:1 tot 14, dan vinden wij, dat ook daar de bekering van Israël in het laatste der dagen, als een opstaan uit het graf, of als een leven uit de doden wordt vertoond. Want dat dit ziet op hun laatste bekering blijkt uit vers 23, waar gezegd wordt, dat zij zich niet meer zullen verontreinigen met al hun overtredingen. De profeet vervolgt in hoofdstuk 39:25 en 29: "Ik zal Mij ontfermen over het ganse huis Israëls. Ik zal Mijn aangezicht voor hen niet meer verbergen, wanneer Ik Mijn Geest over het huis Israëls zal hebben uitgegoten, spreekt de Heere."

Maar nergens vindt men hiervan doorluchtiger toezegging dan in Hoséa 3. Want, nadat de tegenwoordige ballingschap van de Joden beschreven was in vers 4 met deze woorden: De kinderen Israëls zullen vele dagen zitten, zonder koning, vorst, offer, opgericht beeld, efod en terafim, waarvan zij nooit tevoren helemaal verstoken waren, wordt er bijgevoegd in vers 5: "Daarna zullen de kinderen Israëls zich bekeren en zoeken de Heere hun God en David (de ware David, de Messias, Davids Zoon en tegenbeeld) hun Koning; en zij zullen vrezende komen tot de Heere en tot Zijn goedheid, in het laatste der dagen."

Bovendien zegt de Heere Zelf in Hoséa 14:5 tot 8: "Ik zal hunlieder afkering genezen, Ik zal hen vrijwillig liefhebben; want Mijn toorn is van hem gekeerd. Ik zal Israël zijn als de dauw; hij zal bloeien als de lelie en hij zal zijn wortelen uitslaan als de Libanon. Zijn scheuten zullen zich uitspreiden en zijn heerlijkheid zal zijn als des olijfbooms en hij zal een reuk hebben als de Libanon. Zij zullen wederkeren, zittende onder zijn schaduw, zij zullen ten leven voortbrengen als koren en bloeien als de wijnstok, zijn gedachtenis zal zijn als de wijn van Libanon."

Ja, van die hoop getuigt ook de kerk in Micha 7:18 tot 20: "Wie is een God gelijk Gij, Die de ongerechtigheid vergeeft en de overtreding van het overblijfsel Zijner erfenis voorbijgaat? Hij houdt Zijn toorn niet in eeuwigheid, want Hij heeft lust aan goedertierenheid. Hij zal Zich onzer weder ontfermen; Hij zal onze ongerechtigheid dempen; ja Gij zult al hun zonden in de diepten van de zee werpen. Gij zult Jakob de trouw, Abraham de goedertierenheid geven, die Gij onze vaders van oude dagen af gezworen hebt."

En zou ook daarop niet zien wat de Heere belooft in Zefanja 3:18 tot 20? *"De bedroefden, om der bijeenkomst wil, zal Ik verzamelen, zij zijn uit u; de schimping is een last op haar."* Het is inderdaad een eigenaardige omschrijving van de verachte staat van de Joden in deze tijd. *"Want ziet, ik zal te dien tijde al uw verdrukkers verdoen; en Ik zal hinkenden (het Joodse volk, dat niet recht wandelt, omdat het God wil schijnen te dienen, terwijl het Zijn Zoon verloochent) behoeden en de uitgestotenen verzamelen en Ik zal ze stellen tot een lof en tot een naam, in het ganse land, waar zij beschaamd zijn geweest tot een lof, onder alle volkeren der aarde, als Ik uw gevangenissen voor uw ogen wenden zal."*

Ziet, zo vele Schriftplaatsen, waar wij nog meer konden bijdoen, pleiten voor de verwachting, dat eens gans Israël zal zalig worden.

Terwijl het eerste lid van onze tekst, ten aanzien van de verharding van de Joden, zo duidelijk over hen vervuld is, zoals wij nog heden ondervinden, kunnen wij er des te vaster staat op maken, dat God even getrouw in de vervulling van het laatste zal zijn. Geen oordelen hebben dit volk tot hertoe kunnen verdelgen. God bewaart hen voor afgoderij, waar zij vroeger zo naar overhielden, om hen niet te ver van Zich te doen afwijken. Zij hielden nog vast aan Mozes en de profeten, opdat zij eens de Messias daaruit zouden leren kennen. De hoop, die zij op hun herstel hebben, is te vast en algemeen, dan dat wij geloven kunnen, dat God die helemaal tevergeefs in de Joodse natie zou willen overlaten. En waar bleef men anders met de beloften, *dat alle volkeren de Messias zullen gehoorzaam zijn*, indien ook de Joden daartoe niet zullen behoren? Gewis, zij zullen eens weer worden aangenomen en *"de Heere zal alles op Zijn tijd snellijk doen komen"*, Jes. 60:22.

Het verdient ook nog onze opmerking, dat Paulus zegt: *Alzo*, dat is: *Zoals de volheid der heidenen ingaat, alzó zal geheel Israël zalig worden*. Dat wil zeggen: het ingaan van de volheid der heidenen zal daartoe helpen. Want als de Joden, overal verstrooid, zien zullen welk een grote beweging er ontstaat onder alle volken, om zich gezamenlijk te begeven tot het geloof van de christenen, zal dat hen tot nadenken moeten brengen. En als het dan de Heere behaagt om deze overweging aan hun zielen te heiligen, zal het hen doen zien, dat zij ook dezelfde Christus, die door de kerk wordt beleden, omhelzen moeten.

Het is *"alzo"*, dat wil zeggen, door het wegnemen van hun verharding, die niet langer duren zal dan totdat de volheid der heidenen zal ingegaan zijn. *"Alzo"*, evenals de heidenen hun beurt gehad hebben in het verkrijgen van genade, alzo zullen ook de Joden weer op hun beurt verlost tot zaligheid worden gebracht.

Zie maar, hoe Paulus de overeenkomst heeft opgemaakt in de verzen 24, 30, 31, 32: *"Indien gij"*, zegt hij, *"afgehouden zijt uit de olijfboom, die van nature wild was en tegen de natuur in de goede olijfboom ingeënt: hoeveel te meer zullen deze, die natuurlijke takken zijn, in hun eigen olijfboom ingeënt worden. Want gelijkerwijs ook gijlieden eertijds Gode ongehoorzaam geweest zijt, maar nu barmhartigheid verkregen hebt door dezzer ongehoorzaamheid: Alzo zijn ook dezen nu ongehoorzaam geweest, opdat ook zij door uw barmhartigheid, barmhartigheid verkrijgen. Want God heeft ze allen onder de ongehoorzaamheid besloten, opdat hij ze allen zou barmhartig zijn."*

De zaligheid van de Joden wordt op de tweede rang gezet. Paulus heeft eerst verklaard, dat de volheid der heidenen zal zijn ingegaan en daarop laat hij thans volgen: "En alzo zal gans Israël zalig worden." Dit is trouwens het eigen kenmerk van de *laatste tijdkring*, want in den beginne van het Nieuwe Testament had Israël de voorrang. Toen moest de zaligheid het eerst van de Joden uit beginnen. Toen moest de wet uit Sion uitgaan en des Heeren Woord uit Jeruzalem, Jes. 2:2. Toen moest de Messias de scepter van Zijn sterkte zenden uit Sion, eer Hij heerste in het midden van Zijn vijanden, Ps. 50:2 en 110:2. Maar op het einde van de bediening van het Evangelie zal die orde worden omgekeerd. Dan zullen eerst de heidenen, daarna de Joden, tot het geloof worden gebracht, opdat het woord van de Heiland vervuld zal worden uit de gelijkenis van de arbeiders in de wijngaard: "*De laatsten zullen de eersten zijn en de eersten de laatsten.*"

Dit leren ons ook de doorluchtige voorspellingen, die op deze zaak en op deze tijd hun betrekking hebben, waarin de heidenen vóór de Joden worden geplaatst: "*Looft de Heere, al gij heidenen, prijst Hem alle natiën,*" Ps. 117. Eerst moesten de heidenen vragen naar de Wortel van Isaï en daarop zal dan volgen, dat de Heere ten anderen male (de eerste maal was het reeds geschied op de grote Pinksterdag), *Zijn hand zal aanleggen om weder te verwerven het overblijfsel van Zijn volk. En Hij zal een banier oprichten onder de heidenen, om de verdrevenen van Israël te verzamelen en de verstrooiden uit Juda te vergaderen van de vier einden van het aardrijk*, Jes. 11:10-12. Dus zal Israël de derde wezen met de Egyptenaars en met de Assyriërs, een zegen in het midden van het land: *want de Heere der heirscharen zal ze zegenen, zeggende: gezegend zij Mijn volk de Egyptenaars* (dat zijn de bekeerden uit het Pausdom, dat geestelijk genoemd wordt Sodom en Egypte); *en de Assyriërs*, (dat zijn de uitverkorenen uit de heidenen) *het werk Mijner handen*; en tenslotte *Israël Mijn erfdeel*, Jes. 19:24 en 25. Daarop ziet ook, dat de wateren, die weleer vloeiden van het oosten naar het westen, ten laatste van het westen tot het oosten zullen wederkeren, om de volkeren, die in het oosten wonen, met de leer der genade te besprengen, volgens Ezech. 47:1 tot 5, vergeleken met Zach. 14:8.

Met één woord: was het een kenmerk van de *éérste* tijd van het Nieuwe Testament, dat de Naam des Heeren moest geprezen worden van de opgang der zon tot aan haar ondergang, Ps. 113:3 en Mal. 1:11; het tegendeel zal men gewaar worden in de *laatste* tijd, want dan zullen zij de Naam des Heeren vrezen, *éérst* van de nedergang en dáárna Zijn heerlijkheid van de opgang der zon. Zie dit ook in Jes. 59:19.

En zo zien wij, dat er een gewichtige reden is, waarom de apostel Paulus, als hij spreekt over de dingen die in het *laatste tijdperk* zullen gebeuren, deze orde volgt, dat hij *éérst* het ingaan van de volheid der heidenen en daarna het zalig worden van geheel Israël vermeldt.²

² Ik weet wel, verscheidene hebben hierover een andere mening. Zij denken dat de bekering van de Joden het ingaan van *de volheid der heidenen* zal voorgaan. Zoals dit inzonderheid door de geleerde Marcus van Peene in zijn Bredere verklaring over dit Hoofdstuk par. 328-337 én in het Merg der Academische Verhandelingen VI deel, blz. 544-547 beweerd wordt. Maar hun reden zijn mijns oordeels van dat gewicht niet, enz.

Dit alles draagt hij nu voor ná de aanspraak: *"Ik wil niet, broeders, dat u deze verborgenheid onbekend zij (opdat gij niet wijs zijt bij uzelfen)."*

Hij richt zich tot de gelovigen uit de heidenen want hij heeft uitdrukkelijk gezegd in vers 13: *"Ik spreek tot u, heidenen, voor zoveel ik der heidenen apostel ben."*

Dezen begroet hij, ofschoon hij een Jood is, met de naam *broeders*, in het bijzonder wegens hun gemeenschap met de olijfboom van 't Jodendom, waarin zij waren geënt, vergelijk vers 17 en 24. Hij komt hen dus voor met zijn broederlijke liefde en heeft hen daarmee stilzwijgend willen vermanen, dat zij hem ook voor hun broeder hadden te houden.

Deze toegenegenheid had hij nodig, want hij zegt: *"Ik wil niet, dat u deze verborgenheid onbekend zij."*

Een *verborgenheid* is in het algemeen zulk een belangrijk leerstuk, dat met het gewone heldere verstand niet geweten kan worden; ook niet geleerd door de ondervinding, maar dat ons enkel door een Goddelijke openbaring bekend gemaakt kan worden. En nadat wij er reeds kennis van hebben verkregen, kan het niet ten volle door enig mens verstaan of in zijn aard en wijze beschreven worden. Zo zijn al de geheimen van het Evangelie: de verborgenheid van God de Vader en van Christus in Welke al de schatten der wijsheid en der kennis verborgen zijn, Kol. 2:2, 3; de verborgenheid der Godzaligheid, die groot is, God geopenbaard in het vlees, 1 Tim. 3:16; de verborgenheid van Christus' huwelijk met Zijn kerk, Ef. 5:31, 32; de verborgen werking van de Heilige Geest in de harten van de uitverkorenen, Kol. 3:3. De verborgenheid van de opstanding der doden, 1 Kor. 15:51. Met al de verborgenheid van het Koninkrijk der hemelen, Markus 4:11. Want wij spreken de wijsheid Gods, bestaande in verborgenheid, enz. 1 Kor. 2:7-10.

Maar onze apostel spreekt hier voornamelijk over deze verborgenheid, namelijk *dat de verharding voor een deel over Israël gekomen is, totdat de volheid der heidenen zal ingegaan zijn. En alzo zal geheel Israël zalig worden.*

En zeker, wordt het ingaan van de volheid der heidenen niet met reden een verborgenheid genoemd? De eerste toebrenging van de heidenen in het begin van het Evangelie werd reeds voor een grote verborgenheid aangezien, dat God ook de heidenen e bekering ten leven had gegeven, Hand. 15:3. Petrus moest ervan overtuigd worden door een gezicht uit de hemel, onder de gedaante van een groot linnen laken, aan de vier hoeken gebonden en op aarde neergelaten, Hand. 1:18. Onze Paulus drukt het ook zelf uit als een openbaring der verborgenheid, Ef. 3:3-6.

1. Paulus had er niets van geweten, als het hem door God niet geopenbaard was. Een zaak zóveel eeuwen van tevoren onfeilbaar te verkondigen, - eer ze er is in de middelloorzaken; en de neiging van het hart der mensen zózeer nodig was - het was hem onmogelijk geweest, als God het niet had geopenbaard. Die het hart der mensen in Zijn hand heeft en alle dingen schoon maakt op Zijn tijd.

2. Het is ook inderdaad een zaak om zich zeer over te verwonderen, dat een enkele natie zo lang op zichzelf blijft bestaan, zonder dat zij door een eigen vorst geregeerd wordt. Immers de Joden blijven nog, ofschoon overal verspreid, in naam, in godsdienst, in zeden en ook in de trekken van hun aanzicht van alle andere volken onderscheiden. Daardoor moet het woord van de Heiland bewaarheid worden: "*Dit geslacht zal geenszins voorbijgaan, totdat al deze dingen zullen geschied zijn*", Matth. 24:34. De Heere wil daartoe dit volk behouden onder de overige volken, opdat de voorzegging in onze behandelde stof haar vervulling zou kunnen bekomen.
3. Niettemin zal het een groot wonder van Gods goedheid zijn, dat Hij zulke afkerige, hardnekkige en weerspannige kinderen, die vanwege hun ongeloof en laster al van eeuwen het uiterste verderf hadden verdiend, wederom genadig zal willen zijn. Dat dit volk hetzelfde Evangelie, waartegen het met zoveel haat was ingenomen, met geloof, liefde, blijdschap omhelst. En dat niet slechts enige weinigen, niet hier of daar één, niet enkel een deel, maar geheel Israel zalig zal worden. Deze verborgenheid schijnt ook de reden te zijn, waarom men in de Openbaring van Johannes, zo ver ik weet, geen onderscheiden melding van deze laatste en algemene bekering van de Joden vindt, dan alleen, dat zij vervat is onder "*de verborgenheid Gods, die vervuld zal worden in de dagen van de stem van de zevende engel, wanneer hij bazuinen zal*", Openb. 10:7.
4. Ja, het zal een verborgenheid voor de *Joden zelf* zijn, omdat het hun buiten twijfel zeer onverwacht, buiten hun beleid en tegen hun voorgaande meningen, zal overkomen. Het zal gaan zoals de kerk over haar verlossing uit Babel spreekt in Ps. 126: "*Als de Heere de gevangenen van Sion wederbracht, waren wij gelijk degenen die dromen. Toen werd onze mond vervuld met lachen, onze tong met gejuich. Toen zei men onder de heidenen: De Heere heeft grote dingen aan dezen gedaan, de Heere heeft ook grote dingen bij ons gedaan, daarom zijn wij verblijd. O Heere, wend onze gevangenis, gelijk waterstromen in het zuiden.*"
5. Ondertussen blijft het ook nog een verborgenheid, op welke *bepaalde tijd* de bekering van de Joden te verwachten is, *want het komt ons niet toe te weten de tijden en gelegenheden, die de Vader in Zijn eigen macht gesteld heeft*. Zal dit met enige zichtbare tekenen gepaard gaan? Zal dit op één dag tegelijk, of in verloop van tijd volbracht worden?
6. Wat mij aangaat, ik houd dit nog onder de verborgenheden: Of heel het Joodse volk, in zijn geheel, zal bekeerd worden, zonder dat er één Jood onbekeerd zal blijven, dan of alleen het grootste deel, genoeg om het gros van de natie uit te maken bekeerd zal worden. Te meer, omdat de Joden dan verder geen onderscheiden volk meer zullen blijven.
7. Verder, of de bekering van de Joden gepaard zal gaan met een *wederbrenging in hun land*. Waarover ik mijn zwarigheid heb opgegeven in een *Aantekening* onder de

Verklaring van Mozes' lied, op blz. 641 en 642. Dit is zeker, de Heere zal hun wonderen doen zien als in de dagen, toen zij uit Egypte gingen. Micha 7:15. Het is geen wonder, dat wij al de omstandigheden van het herstel van de Joden niet kunnen bevatten, daar Paulus er zelf over moet uitroepen in het slot van ons teksthoofdstuk: "O diepte des rijkdoms, beide der wijsheid en der kennis Gods, hoe ondoorgrondelijk zijn Zijn oordelen en onnaspeurlijk Zijn wegen! Want wie heeft de zin des Heeren gekend? Of wie is Zijn raadsman geweest? Of wie heeft Hem eerst gegeven en het zal hem weder vergolden worden? Want uit Hem en door Hem en tot Hem zijn alle dingen. Hem zij de heerlijkheid in der eeuwigheid."

Maar omdat het wonderlijk is in onze ogen zou het daarom in de ogen des Heeren wonderlijk zijn? De zaak, hoe wonderlijk ook, blijft niettemin zeker. Het zou de grootste ongerijmdheid zijn, iets, dat alle blijken heeft van een Goddelijke openbaring, niet te willen geloven, omdat er nog duistere dingen in zijn. God Zelf noemt het immers een *verborgenheid*. Het is onze plicht in dit getuigenis eenvoudig te berusten, de vervulling met nederigheid te verwachten en verder de wijze en de middelen aan de goddelijke voorzienigheid over te laten.

II.

Paulus heeft niet gewild, dat deze verborgenheid, wat *de zaak op zichzelf* betreft, de Romeinen onbekend zou zijn. De verborgenheden van de heidenen plachten verzwegen te worden. Het beeld van Horus of Harpocrates werd daarom geschilderd met de vinger op de mond. En waren er sommigen aan wie de heidense priesters daarvan nu en dan iets meedeelden, dan was het onder vele bepalingen en het geschiedde slechts aan hen, die lang beproefd, of die tenminste plechtig waren ingewijd. Maar de aard van de verborgenheden van God is, *dat zij geopenbaard moeten worden*. Jezus sprak tot Zijn discipelen: *"Hetgeen Ik u zeg in de duisternis, zegt dat in het licht en hetgeen gij gehoord hebt in het oor, predikt dat op de daken"*, Matth. 10:27. Paulus heeft ook daarom, hetgeen hem door de Geest geopenbaard was van de verborgenheid van de laatste tijden, voor de Romeinen niet willen verbergen. Hij zegt met ronde woorden: *"Ik wil niet, broeders, dat u deze verborgenheid onbekend zij."*

1. In het algemeen hield hij niets achter, maar verkondigde aan de gemeenten de ganse raad van God.
2. In het bijzonder moesten ook de Romeinen, die uit de heidenen waren, hiervan niet onkundig zijn. Hij heeft hun aandacht hiermee willen opwekken, om de waarheid ervan te erkennen, ofschoon zij de hoedanigheid van de voorspelde zaken niet ten volle konden bevatten. En omdat de heidenen zouden moeten dienen als werktuigen, om de bekering van de Joden te bevorderen, zoals blijkt uit Jerem. 31:10 en 11, behoorden zij er zo veel mogelijk van te weten. Dan konden zij zich bijtijds op die zalige tijden voorbereiden, ze naar behoren afwachten en zich in staat stellen tot al het werk, waartoe de Heere hen nu en dan zou willen gebruiken.

Maar de apostel geeft ook nog nadere opening van de reden waaróm en van het doel waartóé hij deze dingen aan hen voorstelt, door te zeggen: *"Opdat gij niet wijs zijt bij uzelf."*

Wijs te zijn is goed en te prijzen, maar *wijs te zijn bij zichzelf* is slecht en verfoeilijk. Want die bij zichzelf wijs is, die is het alleen in zijn eigen oordeel en mening. Maar dit is juist de eigenschap van een zot. Een zot heeft hoge gevoelens van zijn verstand en vermogens, al zou hij die gaven ook inderdaad hebben verkregen. De hoge gedachten van zichzelf brengen niet alleen teweeg, dat men geen of weinig achting heeft voor anderen, maar dit belet iemand ook tot die trap van wijsheid te komen, tot welke hij anders zou kunnen komen. Het groot vertrouwen op zijn gewaand verstand vervoert hem zelfs wel eens, om zich tegen God te verheffen, van Wie alleen de ware wijsheid is. En men vindt niet zelden: *hoe onkundiger, hoe onbeschaamder*. Dit gaat zo ver, dat de wijste onder de mensen reden vond om te verklaren: *"Hebt gij een man gezien, die wijs in zijn ogen is? Van een zot is meer verwachting dan van hem"*, Spr. 26:12.

Zulk een eigenwijsheid leefde ook onder de Romeinen. Zij waren grotelijks ingenomen met zichzelf en dachten, dat zij alleen de wijsheid bezaten, nadat het Joodse volk was verworpen. Dit maakte hen laatskend, hoogmoedig, opgeblazen en deed hen op, de Joden vanuit de hoogte en met verachting neerzien. Dat Paulus dit heeft willen tegengaan, is duidelijk uit de verzen 17 tot 20: *"Zo enige der takken afgebroken zijn en gij, een wilde olijfboom zijnde, in derzelver plaats zift ingeënt en des wortels en der vettigheid des olijfboms mede deelachtig zijt geworden, zo roem niet tegen de takken; en indien gij daartegen roemt, gij draagt de wortel niet, maar de wortel u. Gij zult dan zeggen: De takken zijn afgebroken, opdat ik zou ingeënt worden. Het is wel; zij zijn door ongeloof afgebroken en gij staat door het geloof. Zijt dan niet hooggevoelende, maar vrees."*

Nu kon de apostel hun tegen die verwaandheid geen krachtiger tegengif verlenen, dan 't bekend maken der verborgenheid, dat de verharding slechts voor een deel over Israël gekomen was en dit niet langer, dan totdat de volheid der heidenen zal ingegaan zijn. Ja, dan zal ook geheel Israël zalig worden.

Paulus wil daarmee zeggen: *welke reden hebt gij om u boven de Joden te verheffen? Want ook dezen zullen niet altijd blijven in hun ongeloof, maar weer ingeënt worden, naar vers 23 en 24. En alles wat gij ontvangen hebt is een vrucht, niet van uw wijsheid of meerdere voorzichtigheid, maar alleen van Gods onverdiende goedertierenheid, die Hij ook eens aan al de overige heidenen én aan de nu verworpen Joden zal willen betonen.*

Deze verborgenheid moest hen ook te binnen brengen, hoe beperkt het verstand van de mens is en dat men daarom de verborgen Godsgeheimen nooit met de el van een eindig begrip behoort af te meten. Want Gods gedachten zijn niet als onze gedachten en Zijn wegen als onze wegen, *maar gelijk de hemelen hoger zijn dan de aarde, alzo zijn Gods wegen hoger dan onze wegen en Zijn gedachten dan onze gedachten*. Jes. 55:8, 9. De Romeinen moesten zich dus wachten om zichzelf teveel te behagen.

Vandaar komt het zeggen van Paulus in onze tekst bijna op hetzelfde uit met hetgeen hij schreef aan de Corinthiërs in 1 Kor. 4:6: *"Deze dingen, broeders, heb ik op mij zetven en*

Apollos bij gelijkenis toegepast om uwentwil, opdat gij aan ons zoudt leren, niet te gevoelen boven hetgeen geschreven is, dat gij niet, de een om eens anderens wil, opgeblazen wordt tegen de ander."

Maar onder anderen kwam deze herinnering voor de Corinthiërs beter van pas, dan voor de kerk die in Rome was. Paulus wist door openbaring van de Geest, dat die kerk eens tot een groot verval zou komen en dat in het bijzonder, omdat zij de leer van de *rechtvaardigheid door het geloof* zonder de werken, (de grote hoofdzaak in deze Brief) door het voorstaan van een verdienstelijkheid van de werken stond te verloochenen. Hij heeft daarom de Romeinen reeds in zijn tijd willen vermanen voor de zwaarste dwalingen, die de Roomse kerk ter bestemder tijd zouden bevleken.

1. Deze zou zich het opperste gezag en een volstrekte onfeilbaarheid durven aanmatigen. Daar staat tegenover, dat zij niet wijs moesten zijn bij zichzelf.
2. Deze kerk zou haar achtbaarheid proberen te staven in een grote menigte, maar uit de verharding van de Joden blijkt, dat de kerk wel eens een grote vermindering kan ondergaan.
3. Ja, ook het hedendaagse Rome is de grootste hinderpaal, waardoor de bekering van de Joden wordt opgehouden. Want men is met zulk een bitterheid tegen hen vervuld, dat men het nageslacht van vader Abraham in de Roomse landen kwelt en verdrukt, ja te vuur en te zwaard vervolgt. Omdat de Joden in het algemeen denken, dat het Roomse geloof, omdat het uitgestrekt is over de ganse wereld, de voornaamste plaats beslaat in de godsdienst van de christenen, daarom geeft hun de beeldendienst en afgoderij, met het aanroepen van de heiligen, zoveel ergernis, dat een Jood, die daar een afkeer van heeft, met zulke mensen niet met een goed geweten gemeenschap kan oefenen. Zij kunnen niet begrijpen, dat een volk, dat voor het grootste deel uit beeldendieners bestaat, de zuivere en waarachtige leer bezitten kan.

Ondertussen, daar *het verlaten van de leer van de gerechtigheid des geloofs* de oorzaak geweest is van de val der Joden, daarom moesten de Romeinen zoveel te meer toezien om in dat geloof te blijven. Want indien zij daar van afvielen en werden afgehouden, zoals er staat in vers 22, dan zouden zij nooit, zoals de Joden, weer worden aangenomen, *maar verdelgd worden als een geestelijk Babel*. Dan zou er ruimer plaats gemaakt worden voor de ingang van de volheid der heidenen en voor de zaligheid van gans Israël.

Dit alles zag de apostel in de toekomst. Dit heeft hij daarom de mensen van Rome bijtijds willen voorhouden. Dit zou ook nog in de laatste dagen tegen hen kunnen strekken als een getuige van hun afval. Dan zou de verwerping hun niet overkomen zonder gewaarschuwd te zijn.

Uit dit alles blijkt klaar, hoe de ganse christenheid ten allen tijde, zelfs tot op de voleinding der eeuwen toe, verplicht is om zorg te dragen voor de ongeschonden bewaring van de leer van de rechtvaardiging van het geloof, opdat God ook daardoor, op het einde van Zijn wonderlijke wegen, aan Joden en heidenen verheerlijkt zou worden. **Amen.**